

ПУТОПИСНО САГЛАСЈЕ СЛИКА

(Никола Поповић: *Скице за ѿловигбу, Агноста, Београд, 2019*)

Поред запаженог рада у преводилаштву и књижевнонаучној италијанистици, Никола Поповић се већ годинама јавља у домаћој периодици и као аутор вишеслојних путописа из разних културних кругова. Послије књиге *Приче из Либана*, објављене 2016. године, ова публикација одлучно потврђује да се Поповић и путописни жанр нису само једном случајно срели а онда разишли да им се путеви више никада не укрсте. Као што то често бива, неки текстови су објављивани у периодици, али они су били својеврсне најаве за потпуну збирку и неслућене вињете поднебља о којима наши читаоци или сазнају од страних путописаца (из земаља чија су се колонијална царства урушила, а са некадашњим доминионима остала у вези језиком и повољним цијенама авио-карата), или могу само сањарити кроз неке нејасне полумитске представе или (врло непоуздане) усмене информације из треће руке.

Књига је подијељена у четири секције: „Луке и проминућа“, „Афричко небо пуно слутње“, „Срне из амхерстске шуме“ и „Трагови сунца“, са тематски сродним записима, који су настajали у распону од 2011. до 2019. године, и сви одреда могу се посматрати као кратки утисци и промишљања једног изграђеног интелектуалца о историји, географији, гастрономији и етнологији пропутованих земаља. Било би неправедно да се сагледају само као једнообразни осврти кроз које провијава једна једина црта перцепције, пошто аутор ненаметљиво гради путоказе за читаоца који га нужно усмјеравају ка пуноћи живота у свакој друштвеној пригоди: кафани, ресторану, пијаци, возу, авиону, карневалу и слично. Стиче се утисак о прогресивној градацији тематских оквира, пошто се путник у првом одјељку креће кроз евромедитерански басен (Либан, Паданска равница, Лисабон и Тирол), у другом кроз неколико подсахарских земаља (Того, Гана и ДР Конго), у трећем с краја на крај Сједињених Држава (Њу Орлеанс, Лос Анђелес, Бафало, Амхерст и Итака), да би се у посљедњем вратио у окриље јужнословенског Медитерана (Корчула) и завршио књигу омажом сопственим коријенима са Романије.

Скице за ѿловигбу својом композицијом и галеријом ликова потврђују тезу Хенрија Џејмса да не тражи писац тему, него тема тражи писца, те тако читалац ужива у стапању више чула у многим ситуацијама у које се аутор ставља у књизи: у наоко најтривијалнијим друштвеним ритуалима, као што су испијање порта у лисабонском бистроу, кушање супе са кнедлама у Тиролу, или потрага за љутим зачинима на пијаци у Ломеу. Отварање ума према читавој фуги чула погодује аутору, а то препуштање кроз многобројне слике које као да прате Бодлерова „Сагласја“ доноси врло директно дочарана задовољства и читаоцу. Поповићеви записи одишу лириком, готово непрекидно поигравајући између општег и посебног, а још веће антрополошко благо запажа се у

галерији ликова од Леванта до Калифорније, углавном из редова обичних људи, пост-колонијално речено, аутентичних испитаника, који се од уједначене медијске слике разликују колико и гледање својим очима од вјеровања туђим. Тако се можемо срести са либанским бербериним, сновима локалног љекара, писцем Етореом Мазиним, чија два романа је аутор превео; срећемо још лисабонског сликара Антонија, Хајнриха из тиролске сауне, Тогоанку из Француске, хотелијера Николу из Ломеа и многе друге. Друга нит која се провлачи кроз ткање ових путописа, посебно како збирка одмиче, јесте музика: егзотична левантска, са жичаним инструментима и муклим ударцима о дрво, лимена музика из Тирола, па затим јодловање и гајде, џез у Ломеу, а с њим и реге, фантастични конгломерат Њу Орлеанса, нумере из *Књије о џуніли* у Санта Моника и прегршт мелодија које су приказивачу вјероватно и промакле.

Можда се у Поповићевим путописима ипак прво запајају визуелни елементи, који непосредно испуњавају простор свих одредишта, а те слике брзо му дају асоцијације за стварање слоја атмосфере „међу јавом и мед сном“ – тако у Сидону на лучкој оградди стоје пеликани „попут посаде постројене на палуби, у тамноплавим реденготима и са белим морнарским капама“, док у локалној нарацији сеоба птица поприма есхатолошке размјере: „Једном, доћи ће дан када ће се свеколике птице света састати на птичјем сабору на којем ће говорити пеликан сидонски, као суфијски шеих, о тајнама душе и тела. На крају, како је записано, птице ће се заувек изгубити, а њихове сене помешати са сунцем.“ Пишчева перцепција довољно је истанчана да запажа дамаре живота и у најситнијим догађајима, као што је шуњање гуштерчића по поду баште хотела у Ломеу: „Зеленкасти, са жутиим главама, а на светлости њихова се кожа пресијава. Када стану, сићушни трбуси им трепере у брзом ритму.“ Све то је обилато зачињено гласањем какадуа, што писац дискретно наговјештава, а на читаоцу је да схематизовани аспект стварности не губи из вида, тј. слуха. У Калифорнији на игралиште слећу „велики, краљевски галебови. Ове птице са Пацифика не размахују много крилима, већ их разапну као једра и лете отмено и тихо.“ Честа су и разноврсна поређења наоко диспаратних појава, али учесталост и распон сензација са бројних меридијана управо изискују прегнантију форму текста, са готово обавезним исказима очуђивања у сваком од путописа – чини се да дух бива заплуснут толиким утисцима да пјесничким узлетима не може одољети, и да је свако право, предано путовање у ствари препуштање наоко изгубљеној поетској хармонији. Стапање појмова „цивилизације“ и „дивљиине“ јасно се види у градићу Амхерсту на граници Сједињених Држава и Канаде, у коме живица расте поред поплочаних стаза као и било гдје у средњоевропској вароши, а „срне из шуме одавно су већ изгубиле дивљи инстинкт: прилазе живици и брсте лишће“. Ове слике са призвуком сновиђења јављају се и у пишчевим контактима са другим слојевима свијета, као што су хотели, попут оног од црвене цигле у мјесту Ро поред Милана, намијењеног за госте знаменитог сајма, са остацима атмосфере из филмова неореализма. Лисабонске улице обилују керамичким фасадама разних боја, а многа предворја садрже замрзнуте сцене морепловачких путоловина из зениа империје. Поповић истанчано ступа у контакт и показује дубоко разумијевање шта је пуни живот португалске престонице, парадигме за многе друге градове: „Унутрашњост лисабонских кућа чува топлоту, али и своју тишину и гласове. Иза тешких дрвених врата

почиње живот који има чудесан ритам, као и сам Лисабон.“ Било да се налази на рибљој пијаци у Ломеу, са запахом мало устајале рибе, бензина и прашине, док продавачице доје бебе, а рибари крпе мреже, било да обједује у сусједној Гани и истражује укус љутих сосова, тежину чорбе од јаретине, аутор не намеће никакве предрасуде читаоцу о томе колико је земља домаћин „цивилизована“, а са доста симпатија посматра свакодневно бреме појединаца, кроз које се посљедично прелама и колективна историја.

Нова нит која везује Поповићеве путописе јесте музика, и на тај начин омогућава и читаоцу да урони у пунији културни контекст, уколико само замисли како мелодије на разним странама свијета звуче. Није случајност то што описује сусрет са маестром гитаре и лауте Ђакомом Паримбелијем, који му зналачки описује како је настала која знаменита композиција и како се праве инструменти. Из ауторове душе долази и реченица која потврђује нераздвојност произвођача и произведеног текста: „Гитара и маестров глас тихо се додирују јер он, као што се баждаре одељци у књизи, мери реченице и не прави духовите обрте.“ У Лисабону сликар Антонио слика усред кафеа, отпија вино и прелази на пјесму, а у гласу локалне пјевачице Терезе „медитеранске мелодије стапају се са арапским тоновима“. Писац исказује утисак да чежња постоји у цјелокупном медитеранском мелосу, али прихвата то да је меланхолија можда најизраженија у фаду, музици са „непрестаном тугом за оним што измиче“. У Тогу је музика још есенцијалнији дио живота, пошто се племенске традиције не напуштају тако брзо, и неки призив ритуралности може се чути у ритмовима бубњева и тактовима ксилофона до касно у ноћ, а напоредо с тим раде и џез клубови са широким репертоаром на разним језицима. Постоји чврста логичка веза овог музицирања са атмосфером Њу Орлеанса у љето: у каледоскопу различитих етничких група, од којих су Африканци заступљени на оба континента, императив је да се у својеврсном карневалу ужива што дуже, а тешко је наћи бољу мотивацију од исконских ритмова из срца Африке. Уз непрегледне спискове алкохолних пића измјењиве жестине, са кухињама из свих региона, овај град би могао бити један од свјетских центара раскалашног весеља.

За љубитеље добре капљице и пладња, Поповићева књига садржи велик број изазова, наговијештених, а никада до детаља рашчлањених – признаћемо да би таквом гастрономском благу прецизни рецепти само могли наудити, јер читаоцу преостаје да сам замишља који састојци недостају, и који га мириси још могу обавити у свјетским баровима, ресторанима и конобама. У Либану саучествујемо у дегустацији вина и рибе паламиде, у Италији посматрамо фурланску чорбу од киселог купуса, у Португалу миришемо рибу на жару, хоботницу, чорбу од кеља, сир и опет вино, док у Аустрији гледамо ароматичне биљке у сауни, а касније паленту и лицидерска срца, а у Африци се можемо дивити и егзотичним именима и нагађати миомирисе које развијају *ђанкуме* (палента са поврћем), *абло* (колачи од пиринча), *ламуму десу* (паприкаш од свјеже рибе) или *фуфу* (пире од маниоке). Наравно, опис ових доживљаја не може побудити иста чувства као непосредно учествовање у њима, али свакако је у стању да читаоца понука на размишљање о сличној авантури. Метафорика и остали тропи пресушују док аутор описује утиске из Киншасе, пренасељене, прашњаве, пуне склепаних аутомобила и несигурности на сваком кораку тако да је каткад потребна и оружана пратња. Ипак, и у том окружењу могуће су ванвременске митске слике, од којих се издваја ауторово

пецање на ријеци Конго: „Велика река овде је мирна и тиха, иако је другде пуна брзака. По њеној површини плутају локвањи, трске, грање. Поглед урања у даљину, до сиве линије хоризонта где се небо спаја с водом која изгледа непомична, једва се разазнаје правац тока.“ Овај угођај се не може описати, него само доживјети, на честу љубомору читалаца.

Писац се на крају књиге запуђује у своју Итаку, кроз успомене на дјетињство и дјечаштво и љета на Корчули, посредно дате кроз фотографије из старих албума; сазнајемо да га је приповијест о Одисеју занимала од малих ногу, и да је изоморфно свако путовање у одраслој доби било одјек овог прастарог импулса. Док путује са обале Медитерана, романијско биље му се доима као опалесцентни хибрид свих трава са разних географских дужина, а чак говори и стране језике. На самом завршетку свеска, Никола Поповић се враћа коријенима кроз мотив неухватљивих становника Романије – дивљих коња, који не спавају и кад све друге звијери почивају. Мотивски је ово сновиђење блиско везано за пишчевог прадједа Видака, власника крда коња и, модерно речено, „шаптача коњима“, који као да је имао чудесни древни дар да се споразумијева и са животињама и са биљкама. У разним ратним вихорима нестајали су и ови људи и њихови непоновљиви коњи, али у причи су нашли трајно насеље, уздарје једног од потомака, који је прокрстарио куглу земаљску да би таквом задатку одговорио.